

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันการค้าเป็นธุรกิจเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของนานาประเทศ ประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่พยายามเชื่อมตนเองเข้ากับเศรษฐกิจโลก (Global Economy) โดยใช้ธุรกิจระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือ การเกี่ยวข้องกัน เศรษฐกิจโลกของประเทศต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ เนื่องมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสารและระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Communication) ในรูปแบบต่างๆ จากการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติและการดำเนินนโยบายส่งเสริมความเสมอภาคทางการค้าของประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้บริษัทต่างๆ ที่ต้องการจะรักษาสถานภาพทางการแข่งขันและอยู่รอดในตลาดโลก จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจโลกและพัฒนาตนเองเข้าสู่การค้าระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก¹

อย่างไรก็ตามสภาพการแข่งขันและการกีดกันทางการค้าของโลกในปัจจุบันได้เพิ่มขึ้นมาก ประกอบกับประเทศไทยมีสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยรอบ นอกจากการทำธุรกิจระหว่างประเทศในรูปแบบการนำเข้าและส่งออกทางท่าเรือและท่าอากาศยานแล้ว ประเทศไทยยังสามารถทำธุรกิจชายแดน ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านที่ตั้งโดยรอบที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย 4 ประเทศ คือ พม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย รวม 5,502 กิโลเมตร ซึ่งติดกับจังหวัดชายแดนของไทย 30 จังหวัด มีประชากรรวมกันถึงกว่า 86.6 ล้านคน มีช่องทางการประกอบธุรกิจชายแดนในรูปแบบต่างๆ เช่น จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรนจำนวน 68 แห่ง กระจายอยู่ใน 25 จังหวัดชายแดนทั่วประเทศ

การประกอบธุรกิจบริเวณชายแดนจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดประเทศเพื่อนบ้าน เพราะมีต้นทุนค่าขนส่งต่ำกว่าประเทศคู่แข่งอื่นๆ และยังสามารถทำ

¹ ชนงกรณ์ กุณฺทลบุตร, การจัดการระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), 1.

ธุรกิจผ่านแดนไปยังประเทศใกล้เคียง อาทิ จีนตอนใต้ เวียดนาม บังกลาเทศ สิงคโปร์ และอินเดีย ได้อีกด้วย

ดังนั้นการประกอบธุรกิจบริเวณชายแดนจึงได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้นจากภาครัฐ โดยจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่อนุภาคและพื้นที่ชายแดน เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งและโอกาสทางเศรษฐกิจของพื้นที่เมืองชุมชนและคนในพื้นที่ สร้างความเข้มแข็งให้แก่เมืองที่เป็นชุมชนศูนย์กลางของอนุภาคและเมืองชายแดน ซึ่งมีศักยภาพที่จะเป็นประตูการค้าติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติให้สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ และเปิดติดต่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน อันจะเป็นการพัฒนาฐานการผลิตใหม่ของประเทศในระยะยาว

เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ดังกล่าว ประเทศไทยได้มีโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านในระดับภูมิภาคหลายโครงการ โดยเฉพาะความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ² ได้ถูกบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8³

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ สหภาพพม่า และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตลอดจนมีการติดต่อเชื่อมโยงทั้งด้านการค้าการลงทุน การท่องเที่ยวผ่านแดนกับจีนตอนใต้ และเป็นจังหวัดที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงเป็นอันดับ 1 ของภาคเหนือ ในปี 2542 จังหวัดเชียงรายได้เปรียบดุลการค้าถึง 1,634 ล้านบาท⁴

จากการประเมินผลการสำรวจอำเภอชายแดนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของ 21 จังหวัดจำนวน 41 อำเภอทั่วประเทศของกระทรวงมหาดไทย โดยผ่านคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดในปี พ.ศ. 2542 ผลการประเมินอำเภอชายแดนของจังหวัดเชียงรายพบว่าอำเภอแม่สายมีศักยภาพสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ของประเทศ⁵

อำเภอแม่สายซึ่งมีชายแดนติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า จึงถือได้ว่าเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญเมืองหนึ่งในการทำรายได้เข้าสู่ประเทศ จากมูลค่าการค้าชายแดนไทย-พม่าบริเวณอำเภอแม่สาย ในปีงบประมาณ 2542 มีมูลค่าการนำเข้ารวม 154.36 ล้านบาท มูลค่าส่งออก 1,997.23 ล้านบาท ได้เปรียบ

² กัมพูชา ลาว พม่า ไทย เวียดนาม และจีน(มณฑลยูนนาน)

³ บริษัท พอล คอนซัลแตนท์ จำกัด, รายงานชั้นกลาง 1 โครงการศึกษาการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย (กรุงเทพฯ: บริษัท พอล คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2544), 1-2.

⁴ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจังหวัดเชียงราย, เอกสารการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โครงการพัฒนาศักยภาพเมืองชายแดนจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2543 (เชียงราย: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจังหวัดเชียงราย, 2543), 7.

⁵ เรื่องเดียวกัน, 32.

บุคลากรค่า 1,842.87 ล้านบาท และในปีงบประมาณ 2543 มีมูลค่านำเข้ารวม 48.81 ล้านบาท มูลค่าส่งออก 1,937.85 ล้านบาท ได้เปรียบบุคลากรค่า 1,889.04 ล้านบาท⁶

แต่อย่างไรก็ตามการทำธุรกิจบริเวณชายแดนไทย-พม่าในอำเภอแม่สาย ในปัจจุบันพบว่ายังคงมีความไม่แน่นอนสูง ทั้งนี้เนื่องจากการทำธุรกิจในพื้นที่ชายแดนมีความแตกต่างจากการทำธุรกิจภายในประเทศทั่วไปจึงมักได้รับผลกระทบจาก นโยบายรัฐบาล สภาพสังคมบริเวณชายแดน และความแตกต่างของวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้นการค้นคว้าอิสระนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำธุรกิจบริเวณชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อธุรกิจบริเวณชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาถึงลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำธุรกิจบริเวณชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทราบปัจจัยและลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำธุรกิจบริเวณชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
2. ทราบแนวทางในการทำธุรกิจการค้าของนักธุรกิจต่างๆและเป็นแนวทางของภาครัฐในการวางนโยบายต่างๆที่จะมีผลกระทบต่อการค้าบริเวณชายแดนไทย-พม่าในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

นิยามศัพท์

ธุรกิจบริเวณชายแดนไทย-พม่าในที่นี้ หมายถึง การทำธุรกิจด้านพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม และการบริการบริเวณชายแดนไทย-พม่าอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
ผู้ประกอบการ หมายถึง นักธุรกิจที่ประกอบธุรกิจด้านพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม และการบริการ ในอำเภอที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่าซึ่งในที่นี้หมายถึงอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

⁶ กรมศุลกากร สำนักงานศุลกากรภาคที่ 3 ด้านศุลกากรแม่สาย, รายงานประจำปีงบประมาณ 2544 (เชียงราย : ด้านศุลกากรแม่สาย, 2544), 3.